

Особливості діяльності персоналу цивільної авіації в умовах воєнного стану

*Гусар О.А., к.ю.н., доцент
Національний авіаційний університет*

Кадрова політика держави у галузі цивільної авіації пов'язана з відносинами суб'єктів «влада-підпорядкування» та суб'єктів спільної діяльності в системі цілісної організації персоналу цивільної авіації з чітким розподілом ролей кожного із суб'єкта. Специфічні особливості галузі повітряного транспорту обумовлюються домінуючою місією персоналу цивільної авіації – опікування безпекою польотів. Її виконання жорстко корелюється з розвитком авіаційної галузі в цілому, а категорія «безпека» корелюється з усіма елементами системи персоналу цивільної авіації.

Авіація в Україні поділяється на: державну (військову) авіацію, яка підзвітна і підконтрольна Міністерству оборони України і цивільну авіацію, яка підзвітна і підконтрольна Державній авіаційній службі України (Державіаслужбі України) як центральному органу виконавчої влади у сфері регулювання авіатранспортної діяльності.

Передувати спробі пояснити особливості діяльності персоналу, вважаємо за неохідне, подати розуміння поняття «персоналу цивільної авіації». Слід зауважити, що за ознаками визначеними в п. 9 ст.1 Повітряного кодексу України [1] встановлено, що авіаційний персонал складається з осіб, які детермінуються в такі групи працівників сфери цивільної авіації: 1) пілот (командир) повітряного судна; 2) диспетчер управління повітряним рухом (диспетчер служби руху), 3) персонал з технічного обслуговування повітряних суден; 4) члени випробувального екіпажу; 5) член екіпажу пасажирського салону (бортпровідник); 6) диспетчер із забезпечення польотів.

Поряд з цими працівниками, є і такі суб'єкти, які нормативно не детерміновані Повітряним кодексом України як авіаційний персонал, але за функціональними обов'язками належать до професійної групи «працівники цивільної авіації», діяльність яких безпосередньо пов'язана з використанням цивільної авіації «на землі». До таких працівників належать всі фахівці, які здійснюють регулювання і обслуговування повітряного руху; спеціалісти, які здійснюють організацію і технічне обслуговування повітряних суден, а також всі види забезпечення польотів; спеціалісти, які здійснюють забезпечення авіаційної безпеки і безпеки авіації в цілому та інші особи.

Не менш значну роль відіграють категорія «інших осіб», до якої можна визначити: працівників Державної авіаційної служби України (державні службовці та інспектори); працівників авіакомпаній (експлуатанти); працівників аеропортів, аеродромів; працівників підприємств з технічного обслуговування і ремонту; працівників навчальних закладів, що проводять підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації фахівців у сфері цивільної авіації; працівників підприємств-виробників авіаційної техніки; працівників Національного бюро з розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами; працівників «Украеропроект»; працівників Украероруху; працівників Громадської Ради при Державіаслужбі. Доречність визначення цих працівників до персоналу цивільної авіації обумовлюється особливостями теоретичного осмислення змісту і направленості їх діяльності щодо забезпечення безпеки авіації та реалізації державної політики в галузі цивільної авіації.

Державіаслужба України має розгалужену організаційну структуру, де здійснюють свою діяльність: працівники чотирьох відділів, працівники трьох секторів, працівники трьох управлінь та працівників п'яти департаментів. Працівників Державіаслужби України можна поділити на: державних службовців та державних інспекторів. В залежності від напряму діяльності класифікують такі посади державних інспекторів: Державний інспектор з авіаційного нагляду за безпекою авіації, Державний інспектор з авіаційного нагляду за льотною придатністю повітряних суден, Державний інспектор з авіаційного нагляду за льотною експлуатацією.

Виклики сьогодення вимагають нових підходів до організації і технологій кадрової роботи, особливо в питаннях відбору, розстановки, оцінки та стимулювання персоналу. Це спричинено, в першу чергу, пандемією Covid-19, яка суттєво вплинула на діяльність авіаційної галузі та як результат – низький показник щодо кількості пасажирських та вантажних перевезень авіакомпаніями України та зменшення кількості самих авіакомпаній. Впродовж такого суттєвого спаду показників діяльності у сфері цивільної авіації додалося широкомасштабне військове вторгнення військ Російської Федерації в Україну.

З моменту прийняття Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»[2] особливістю роботи персоналу цивільної авіації стало те, що Державна авіаційна служба України з 24 лютого 2022 року тимчасово призупинила інформування про стан виконання актів та доручень Президента України, Кабінету Міністрів України, актів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та надання відповідей на звернення підприємств, установ та організацій, звернення громадян та запити на публічну інформацію, що не стосуються воєнного стану, військової діяльності, надання медичної допомоги, евакуації населення тощо. Відновлення інформування планується з моменту припинення воєнного стану.

З огляду на велику кількість працівників цивільної авіації розглянемо особливості діяльності під час воєнного стану деяких з них. Наприклад, перелік функцій, які продовжує виконувати відділ авіаційної діяльності Державіаслужби України в умовах воєнного стану, введеного на території України, враховуючи функції щодо виконання вимог та процедур АПУ-21(Part-21) виконують співробітники, у кількості 3-х чоловік (згідно штатного розкладу – 4, згідно з Наказом з особового складу в квітні одному із працівників оголошено про увільнення від виконання обов'язків), через не виконання своїх посадових обов'язків. Кожен працівник відділу має персональний визначений обсяг робіт та область відповідальності, які не дублюються іншими працівниками та виконується ним особисто.

Враховуючи, що на частині території України (Харків, Харківська, Запорізька та Донецька області) деякі організації розробники, які є утримувачами відповідних схвалень, з об'єктивних причин не мають можливості функціонувати, то обсяг робіт відділу авіаційної діяльності щодо взаємодії з ними відповідно зменшився. У зв'язку з цим, один працівник відділу авіаційної діяльності був заявлений на переведення в режим простою.

Для виконання своїх посадових обов'язків всі співробітники відділу авіаційної діяльності забезпечені та мають в постійному доступі всі необхідні ресурси, засоби комунікації, матеріали та інформацію. Для зручності в режимі дистанційної роботи працівники використовують електронну систему документообігу Державіаслужби.

Державіаслужба України в умовах воєнного стану продовжує здійснювати нагляд за схваленими суб'єктами авіаційної діяльності та підтриманням льотної придатності цивільних повітряних суден, які зареєстровані в Державному реєстрі цивільних повітряних суден України, відповідно до стандартів та рекомендованої практики Міжнародної організації цивільної авіації (ICAO), положень Повітряного кодексу України та вимог авіаційних правил України.

Наказом Державіаслужби України від 27.03.2022 №333[3] надається звільнення суб'єктам авіаційної діяльності від виконання окремих технічних або процедурних вимог авіаційних правил України. На період дії в Україні правового режиму воєнного стану суб'єктам авіаційної діяльності, які станом на 24.02.2022р. мали дійсний рейтинг класу чи типу; діючий сертифікат/посвідчення екзаменатора; чинний медичний сертифікат класу 1, класу 2, класу 3 та класу LAPL без обмежень, крім офтальмологічних; чинний медичний сертифікат бортпровідника без обмежень, тимчасове звільнення від виконання окремих технічних або процедурних вимог авіаційних правил України за умови об'єктивної неможливості їх виконати шляхом застосування еквівалентних чи альтернативних заходів, а саме звільнити їх від виконання норм в п.1- 4 вищезазначеного наказу Авіаційних правил України в рамках пунктів визначених даним наказом.

Щодо діяльності Украероруху, який є основою національної аеронавігаційної системи та Об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху України згідно з вимогами Повітряного кодексу України та Положення про використання повітряного простору України вжито термінових заходів щодо закриття повітряного простору України для цивільних користувачів повітряного простору. Надання послуг з обслуговування повітряного руху цивільними користувачами повітряного простору України було призупинено, однак працівники працюють і здійснюють персонально визначений обсяг робіт у дистанційній формі або на робочому місці.

Позитивним нововведенням у період дії воєнного стану є запровадження Управління системою авіаційної безпеки Державіаслужби можливості проходження навчання з авіаційної безпеки (в тому числі в он-лайн форматі) в деяких навчально-тренувальних центрах з підготовки персоналу з авіаційної безпеки для персоналу суб'єктів авіаційної діяльності. Однак, он-лайн навчання дозволяється тільки для осіб, які раніше вже проходили відповідний курс за аудиторною формою і не належать до персоналу авіаційної безпеки. Також можна відзначити, що для покращення і оперативного спілкування відділу реєстрації повітряних суден Державіаслужби України було створено telegram-канал.

Все вище зазначене дозволяє резюмувати, безумовно про особливі умови діяльності персоналу цивільної авіації, де виконання своїх функціональних обов'язків здійснюється з суттєвими змінами умов праці, формату комунікації або, взагалі, їх діяльність була призупинена. Особливістю цих умов є і факт підтвердження величезних матеріальних, моральних втрат (найбільший і найпотужніший літак у світі «Мрія»), завдання шкоди інфраструктурі від перебування російських окупантів в аеропортах, де знищені літаки, диспетчерські вежі, ангари та адмінбудівлі. Це той інструментарій, за допомогою якого здійснювали свою діяльність частина персоналу галузі цивільної авіації.

Література

1. Повітряний кодекс України: Закон від 19.05.2011. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 48-49. Ст. 536.
2. Указ Президента «Про введення воєнного стану в Україні» №64 від 24.02.2022р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
3. Наказ Державної авіаційної служби «Про звільнення суб'єктам авіаційної діяльності від виконання окремих технічних або процедурних вимог авіаційних правил України» від 27.03.2022р. №333. URL: <https://avia.gov.ua/wp-content/uploads/2022/03/333.pdf>